

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012. Цей переклад було замовлено за підтримки Трастового фонду з прав людини Ради Європи ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Переклад не є обов'язковим для Суду. Для додаткової інформації дивіться повний текст копірайту наприкінці цього документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Інформаційна нота про практику Суду № 142

Червень 2011

---

## **Пономарьови (Ponomaryovi) п. Болгарії - 5335/05**

Рішення 21.6.2011 [Секція IV]

### **Стаття 14**

#### **Дискримінація**

Обов'язок сплачувати за навчання у середній школі, який покладался на іноземців, які не мали дозволу на постійне проживання : *порушення*

**Факти** – В силу вимог закону про національну початкову освіту від 1991 року, самі лише болгарські громадяни та деякі категорії іноземців мали право на безкоштовну початкову і середню освіту. Заявниками є два учні російського громадянства, які вирости у Болгарії, разом із їх матір'ю. На час подій, тільки мати мала дозвіл на постійне проживання, у той час як дітям надавалося лише право жити з нею у якості членів сім'ї. У скарзі, яку було подано до Європейського Суду, заявники стверджували, що оплата (800 і 2 600 євро відповідно), яку вони змушені були здійснювати за навчання у середній школі у Болгарії, є дискримінаційною, оскільки таке навчання є безкоштовним для громадян Болгарії і іноземців яким надано дозвіл на постійне проживання.

**Право** – Стаття 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 2 Протоколу № 1

а) **Застосування** – Доступ до шкільного навчального закладу є невід'ємним елементом права на освіту, передбаченого статтею 2 Протоколу № 1. Незважаючи на те, що заявники були внесені до списків і проходили навчання у середніх школах, створених і керованих болгарською державою, вони були змушені, в силу свого громадянства і статусу іммігрантів, сплачувати грошову суму, щоб мати можливість навчатися. Таким чином, стаття 2 Протоколу № 1 і стаття 14 Конвенції застосовуються.

б) **Суть** – Заявники були змушені, тільки в силу своєї приналежності до громадянства іншої країни та іммігрантського статусу, сплачувати за навчання у школі. Є очевидним, що вони були поставлені у менш сприятливе становище, порівняно із іншими особами, що знаходилися у схожій ситуації з

огляду на їх особистий статус. Суду належить, таким чином, дослідити, чи була ця різниця у обходженні об'єктивно і обгрунтовано виправдана.

Держава може мати законні підстави для обмеження користування вартісних державних послуг (наприклад, медичне страхування або медичні послуги) по відношенню до нелегальних іммігрантів, або іноземців із коротким терміном перебування, адже, в принципі, ці категорії осіб не беруть участі у їх фінансуванні. Схожі аргументи можуть бути застосовані, певною мірою, коли йдеться про галузь шкільної освіти, проте із застереженнями. Цілком усвідомлюючи, що шкільна освіта є високовартісною діяльністю зі складною організацією, і що держави зобов'язані дотримуватися рівноваги між потребами осіб, які належать до їх юрисдикції і своїми обмеженими можливостями ці потреби задовольнити, Суд не може ігнорувати той факт, що на відміну від інших державних послуг, право на освіту є безпосередньо захищеним Конвенцією. Йдеться про державну послугу особливої природи, яка є цінною не лише для її одержувачів, але у більш широкому сенсі для суспільства в цілому, і є надзвичайно важливою з огляду дотримання прав людини.

Чим вищим є рівень освіти, тим більшою є свобода розсуду держави. Тобто існує зворотно-пропорційний зв'язок стосовно важливості, яку являє собою освіта для самих осіб, що навчаються і для суспільства в цілому. Таким чином, на рівні університетів, який залишається досьогодні досяжним не для широкого загалу, підвищена оплата за освіту для іноземців, – і загалом усі витрати в цілому, – уявляється звичайною практикою і могла б, в аналогічних обставинах, виявитися цілком виправданою. І навпаки для початкової освіти, яка надає доступ до початкових елементів читання, письма і рахунку, як і інтеграцію у суспільство і перший соціальний досвід, і яка є обов'язковою у більшості держав. Середня освіта, про яку йдеться і у даній справі, знаходиться між цими крайніми рівнями. Тим не менш, із поступовим прийняттям державами поняття суспільства «заснованого на знаннях», вона відіграє все більш значну роль в успішному розвитку особи і в її соціальній і професійній інтеграції. До речі, у сучасному суспільстві, наявність лише початкових умінь і знань гальмує успішний особистий і професійний розвиток і перешкоджає пристосуванню особи до її оточення, що має важкі наслідки для її соціального і економічного добробуту. Ці міркування спонукають Суд застосувати більш жорсткий контроль стосовно пропорційності заходів, які були застосовані щодо заявників.

Заявники не є особами, які прибули до Болгарії нелегально з метою вимагати одержання послуг від держави на свою користь, а саме безкоштовної освіти. У той час як у заявників не було дозволу на постійне проживання, національні органи реально не перешкоджали їх перебуванню на території і ніколи не мали серйозного наміру щодо їх екстрадиції. Таким чином, є очевидним що ніяке міркування, засноване на необхідності загальмувати або перешкодити нелегальні міграційні потоки, не може бути прийнятним у даній справі. До речі, болгарські офіційні органи і не виходили з таких міркувань. До речі, законодавство не передбачало ніякої можливості звернутися із проханням про звільнення від оплати за навчання. А отже, в особливих обставинах даної справи, обов'язок оплатити середнє шкільне навчання, який був покладено на заявників на підставі їх приналежності до іншого громадянства та їх імміграційного статусу не була виправдана.

*Висновок* : порушення (одноголосно).

Стаття 41 : 2 000 євро кожному заявнику на відшкодування моральної шкоди.

---

**© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012.**

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька мови. Цей переклад підготовлено на замовлення і за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Він не є зобов'язальним для Суду і Суд також не несе відповідальності за його якість. Переклад можна завантажити з електронної бази рішень (HUDOC) Європейського Суду з прав людини (<http://hudoc.echr.coe.int>) або з будь-якої іншої бази, в якій його розміщено з дозволу Суду. Копіювання тексту перекладу допускається в некомерційних цілях за умови наведення повної назви справи, разом із вищенаведеним повідомленням про авторські права та посиланням на Цільовий фонд «Права людини». З питань, пов'язаних з наміром використати ту чи іншу частину цього перекладу в комерційних цілях, прохання звертатися за адресою [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).

**© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).

**© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.**

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).